

CSOMA ATTILA

A Pejacevich család Alagon

Alag község néhány évtizedes legújabbkori történetében kevés család volt, amely olyan formáló erővel bírt a pusztaságból kiemelkedő település életére, mint a Pejacevich család. A grófi familia természetesen a lóversenyzés okán tűnt föl a községben mint úrlovas, istállótulajdonos, majd mint a helyi közélet alakítója.

A Pejacevich egy régi, szlavóniai eredetű grófi család, amely szinte szó szerint már a kezdet kezdetén szerepet vállalt a hazai lóversenyzésben. A Széchenyi által életre hívott Magyar Lovaregylet megalakulása (1827) után egy évvel a család egyik korai képviselője, Pejacevich Péter már az úrlovasok között szerepelt. A familia a katonai pálya mentén is kapcsolatba került a lovakkal. A nasici ághoz sorolható Pejacevich Jánosról (1848–1926) legendák egész sora keringett, amelyek fiatal huszártisztként történő bravúrjairól szóltak. Ő, a katonaidő letelte után sem fordult el a lovaktól, földbirtokosként saját ménest tartott. János 1874. szeptember 10-én feleségül vette Lónyai Rózát, akitől egy évvel később Albert nevű fia született. A család ekkor még valószínűleg vidéken élt, hiszen Albert születési helye a kárpátaljai Beregsom. 1881-ben újabb gyermekük született, aki az anyja után a Rózsa nevet kapta.¹ A gyermek tragikusan fiatalon, mindössze nyolc éves korában elhunyt.² A halál helye (Budapest) arra enged következtetni, hogy a család ekkor már a mai Rákospalota területén fekvő Irinyi-pusztán élt.

Gróf Pejacevich Albert
(1875–1941)

Az életben maradt egyetlen gyermek, Albert, tizennyolc évesen, 1893-ban tűnt fel az előkelő társaságokban. Az ekkor huszárként katonai szolgálatát töltő ifjú a visszaemlékezések szerint már ekkor kitűnő lovas tudásról tett tanúbizonyosságot. A katonaság letelte után édesapja Irinyi-pusztai birtokára vonult, ahonnan rendszeresen átlátogatott a szomszédos Alagra munkalovasnak. Mivel magabiztosan kezelte a telivéreket és megbízhatóan, mindig

megjelent a reggeli munkánál a tulajdonosok felkérték, hogy úrlovasként versenyben is lovagoljon nekik.³ Albert az első úrlovas versenyét 1894-ben futotta, és abban az esztendőben huszonhárom starthoz állásából hat győzelmet aratott. Ebben az időszakban olyan legendás úrlovasokkal mérkőzött együtt, mint Lázár Béla és Horthy István huszárhadnagyok, és joggal mondhatjuk, hogy a legjobbak közé verekedte magát. Pejacevich Albert legjobb éve úrlovasként minden bizonnyal az 1896-os volt, amikor 21 győzelmével elnyerte a championátust

is.⁴ Ezen győzelmek közül talán az 1896. április 5-én Alagon aratott győzelme volt a legemlékezetesebb, mivel az a verseny az új alagi pálya avatóversenye is volt egyben. Ekkor édesapja Uszorás nevű lovával diadalmaskodott. Az ifjú gróf az úrlovasok között sík-, akadály-, gát-, és vadászversenyeken is otthonosan mozgott, bizonyítja ezt az, hogy 1898-ban Nagybecskeken egy versenynapon mind a négy szakágban rajt-hoz állt. Ekkor már saját lovai és zsokéi is voltak, azaz önálló istállóval rendelkezett, amelyet az Alaghoz közeli Irinyi-pusztán tartott.⁵ Kis istállójával idomárként is egyre elismertebbé vált. Az idomítás fortélyait az alagi angol trénerektől tanulta el, és idővel már más tulajdonosok lovainak a felkészítését is vállalta. Lovai Alagon gyakorta voltak helyezettek, többször győztek, sőt a pesti pályán is jeleskedtek. Mindezt úgy, hogy a híres angol zsokék ellenében az akkor még kezdőnek számító Pretzner Imrét indította. Pejacevich a versenyzésen kívül szerepet vállalt az Úrlovasok Szövetkezetének a munkájában is, és a szövetkezet elnökségi üléseinek rendszeres látogatója volt.⁶

Úrlovas pályafutásában az 1900-as év szünetet jelentett, június 10-én ugyanis Budapesten oltár elé vezette jegyesét, a huszonegy éves cziráki és dénesfalvi gróf Cziráky Jankát. A házasság és a nászút miatt Albert abban az évben csak egy alkalommal állt rajt-hoz. Boldogságuk nem tartott sokáig, ugyanis felesége a következő év márciusában elhunyt. Cziráky Jankát Rákospalotán, a Magyarok Nagyasszonya templom sírboltjában helyezték örök nyugalomra. A grótot nagyon megviselte felesége halála, és a versenyzést is csak a következő évben vette komolyan. Az 1902-es évtől kezdve viszont évekig csak a lovak voltak az életében. Sikeres évet zárt úrlovasként és idomárként is egyre komolyabb eredményei születtek. Pejacevich trénerként két területen is úttörőnek számított: ő volt az első gentleman-trainer a Monarchiában, azaz az első nemesi származású, aki idomításra adta a fejét. Ezen felül ő volt az első, aki tudatosan csak hazai zsokékkal dolgozott. Ebben példaképe Fries János volt, aki káposztásmegyeri istállójában 1889-től kezdve már sikereket tudott elérni magyar lovasokkal.

Pejacevich kezei közül olyan jelentős lovasok kerültek ki, mint az úrlovasok táborába tartozó Horthy Jenő, Pfeiffer Nándor és Krause Károly, vagy a hivatásos zsokék közül a már említett Pretzner Imre, majd Sajdik Sándor, Schejbal József és Szokolai István. Pejacevich példáján lett neves tréner Sziget Nándor és Kaposi József is.

Az idő és a fent felsorolt nevek őt igazolták. Néhány évvel később Pejacevich Albert már valóságos versenyüzemet hozott létre a hazai zsokék képzésére, amikor 1912-ben megalapította a Pestvidéki Versenyegyletet. Az alakulás évében megnyílt Káposztásmegyeren az egylet saját versenypályája is, amelyet az alagi illetőségű Futaky László tervezett. A saját pálya azért volt fontos, hogy a versenyegylet ne legyen kiszolgáltatva a lovaregyletnek és saját gyökeret verjen. Nehézkes indulás után a háború ideje alatt Pejacevich vállalkozása lábra kapott és gazdaságilag is sikeressé vált. Az 1912-es évben egy újabb nagy elismerés érte az ifjú grótot: miután a dopping-

1 Érdekeség, hogy a leánygyermekről nem tudósítanak a családról írt genealógiai összeírások, létéről csupán a haláláról fennmarad gyászjelentés tudósít.

2 *Vasárnapi Újság*, 1889. ápr. 7. 230.

3 Krúdy Gyula-Pálmai Henrik (szerk.): *Starttól a célig*. Bp., 1922. 111.

4 *Vadász és Versenylap*, 1913. február 21. 23.

5 *Országos Hírlap*, 1898. nov. 2. 6.

6 *Országos Hírlap*, 1899. jan. 8. 11.

gal – később kiderült igaztalanul – megvádolt Charles Planner idomár elhagyta Alagot, annak megürült telepét Pejacsevich bérelhette ki a lovaregylettől. Ezzel azon kiváltságos 14 idomár közé került, akiknek a saját helye volt a tréningtelepen. Ebben az időszakban már bizonyosan Alagon élt nem csak ő, hanem a szülei is.⁷ A szülők a Károlyi utcában álló villában laktak, Albert pedig a telepen lévő kúriában.

A Pejacsevich-kúria a tréningtelepen

A trénernek első vonalába való emelkedése egyben azt is jelentette számára, hogy le kell zárja úrlovas-karrierjét. Erre 1913 tavaszán került sor, amikor egy síófoki senior úrlovas versenyen húsz év versenyzés és 431 starthoz állás után utoljára lovagolt.⁸ Más területen viszont éppen ekkor lett aktív, 1913 elején megalapította az Alagi Falkavadász Társaságot, amely első vadászatát március 1-jén tartotta. Néhány héttel később, március 27-én feleségül vette első neje unokatestvérét, zsádnai és törökszentmiklósi Almásy Mária grófnőt.⁹ A feleség hamar megtalálta a helyét a községben, és a helyi közélet egyik mozgatórugója lett. Részt vett a Hadisegélyező Bizottság munkájában, majd a háború után megszervezte az Amerikai Gyermeksegélyező Akciót. A húszas-harmincas években is folytatva karitatív tevékenységét, a nincstelen lovászgyerekek ruháztatásában, iskoláztatásában vállalt oroszlánrészt.

Pejacsevich Albert a háború után a község legnagyobb adózói közé számított, ennél fogva a képviselőtestület virilisz tagja lett. A levéltárban érdekes anyag maradt fenn a Pejacsevich-ház személyzetéről. Ebből kiderül, hogy a háznál egy számvevő, egy nevelőnő, egy komorna, egy szakács, két inas, két abrakmester, három lovas és egy kocsis dolgozott.¹⁰

Pejacsevich Albert és Almásy Irma házasságából egy fiúgyermek született, János, aki 1915. február 3-án jött a napvi-

7 Nincs arról pontos adat, hogy a család mikor költözött Alagra, lehet, hogy már a Cziráky Janka emlékére emelt lovaregyleti kápolna felépítésének az idején a községben laktak (1906-1907).

8 *Vadász és versenylap*, 1913. február 21. 23.

9 Gudenus János József (összeáll.): *A magyarországi főnemesség XX. századi geneológiája*. III. köt. Bp. 1998. 60.

10 Pest Megyei Levéltár V. 203/2. Alag nagyközségi iratok 1919-1921.

lagra Alagon.¹¹ János a családi hatásoknak megfelelően nagyon hamar szoros kapcsolatba került a lovakkal, visszaemlékezések szerint már nyolc éves korában első osztályúan lovagolt. Apjához hasonlóan úrlovasként próbálta ki magát először, majd viszonylag fiatalon, mindössze huszonhat éves korában már idomárként dolgozott az Erdőmajori ménesben. Versenyszíneinek a vörös dresszt és a kék sapkát választotta, csakúgy, mint őse, a már említett Pejacsevich Péter a magyar lóversenyzés hajnalán, 1828-ban.¹²

1926-ban elhunyt id. Pejacsevich János, testét az alagi temetőben helyezték örök nyugalomra. Ide követte őt felesége 1940-ben, majd egy évvel később fiúk Albert is, aki tehát nem élte meg az általa épített alagi élet széthullását.

Pejacsevich Albert ravatala a lovaregyleti kápolna előtt

A második világháború és az érkező front, amely elsodorta a régi alagi világot, módosította János karrierjét is. A háború után a lóversenyzést nem támogatták, és mivel az alagi pályák nagy része is megsemmisült a még mindig csak harminc éves Jánosnak alig volt munkája. Miután 1949. október 6-án megnősült, és feleségül vette Kardos Máriát, a kommunista diktatúrától menekülve nejevel elhagyta az országot, és az NSZK-ban telepedett le. Ott megszerzett tudására támaszkodva a semmiből saját (igen eredményes) istállót épített. Legnagyobb sikerét 1959-ben érte el, amikor Uomo nevű lovával megnyerte a német derby-t. Érdekesség, hogy ezen a versenyen a zsokéja az ugyancsak alagi Klimscha Albert volt. Gróf II. Pejacsevich János 1982. május 26-án hunyt el a németországi Geissenben, és mivel házasságából nem született gyermek, halálával magva szakadt az Alag és az egész magyar lóversenyzés történetében oly fontos szerepet játszó Pejacsevichek ezen ágának.

11 Gudenus: *i.m.* 61.

12 Drippey: *i. m.* 223.

DUNAKESZI HELYTÖRTÉNETI SZEMLE

Dunakeszi-Alag Helyismereti Lapja

Megjelenik évente háromszor, 1000 példányban

Felélős szerkesztő: Csoma Attila és Lőrincz Róbert

Kiadja: Kőlcsey Ferenc Városi Könyvtár – Dunakeszi, Kossuth Lajos u. 6.

Felélős kiadó: Csonka Mária – E-mail: szemle@mail.dkvk.hu

Nyomdai előkészítés: Preysing Frigyes – Nyomda: Raszter ny. Budapest

ISSN 1789-9230

